

Київський університет імені Бориса Грінченка
Кафедра початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор

з науково-методичної та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

“ 08 ”

09

2014 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.11 ПП Методика навчання української мови

напрямок підготовки 6.010102 «Початкова освіта»
Педагогічний інститут

Київ – 2014 рік

Методика навчання української мови: роб. навч. прог. [для студ. напр. підгот. 6.010102 «Початкова освіта»] / уклад. М.Д. Осколова. – Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. – 43 с.

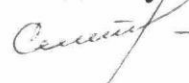
Розробник:

Осколова Мар'яна Дмитрівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін

Протокол № 1 від 03 вересня 2014 року

Завідувач кафедри початкової освіти та
методик гуманітарних дисциплін

 – С.М. Мартиненко

Заступник директора
з науково-методичної та навчальної роботи

М.А. Машовець

Підписано згідно з РНП
Структура мислення

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.	4
Структура програми навчальної дисципліни	
I. Опис предмета навчальної дисципліни	9
II. Тематичний план навчальної дисципліни.	10
III. Програма	
<i>Змістовий модуль I. Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти. Добукварний період . . . . .</i>	12
<i>Змістовий модуль II. Букварний період . . . . .</i>	14
<i>Змістовий модуль III. Післябукварний період. . . . .</i>	
IV. Навчально-методична карта дисципліни «Методика навчання української мови».18	
V. Плани семінарських та практичних занять.	19
VI. Завдання для самостійної роботи.	26
Карта самостійної роботи студента	29
VII. Індивідуальна науково-дослідна робота (навчальний проект)	31
VIII. Система поточного та підсумкового контролю.	33
IX. Методи навчання.	34
X. Методичне забезпечення курсу	35
XI. Питання до заліку з курсу.	36
XII. Рекомендована література	
Основна.	39
Додаткова.	39

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Методика навчання української мови» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін на основі освітньо-професійної програми підготовки спеціалістів відповідно до навчального плану для всіх спеціальностей денної форми навчання.

Метою викладання дисципліни є:

- розкриття наукових концепцій, дидактико-методичних понять, методів та технологій сучасного уроку навчання грамоти;
- надання допомоги студентам у процесі оволодіння професійною компетентністю, формування особистості майбутнього учителя, який зорієнтований на особистісний розвиток дитини, потреби сучасної школи, суспільства.

Завданням вивчення навчальної дисципліни є:

- створення умов для повноцінної реалізації та самореалізації потенційних професійних можливостей студента;
- оволодіння дидактико-методичними знаннями з навчальної дисципліни;
- усвідомлення практичної значущості теоретичних знань для творчої педагогічної діяльності вчителя;
- формування конструктивних умінь моделювання навчально-виховного процесу уроків навчання грамоти;
- реалізація виховного потенціалу предмета з метою формування професійних рис і якостей особистості майбутнього вчителя;
- формування готовності до творчої активності у професійній діяльності.

Місце навчальної дисципліни в системі професійної підготовки фахівця.

Названа дисципліна є основоположною професійного становлення студентів, наукового осмислення ними основних положень методики викладання української мови в початкових класах.

Інтегровані вимоги до знань і умінь з навчальної дисципліни.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- психолого-педагогічні, дидактико-методичні засади навчання грамоти;
- методи і прийоми удосконалення мовленнєвого розвитку першокласника, засоби формування у них наукових уявлень про мову як знакову систему.

уміти:

- будувати урок навчання грамоти як цілісну, складну, динамічну систему, основними складовими якої є організаційний дидактичний, психологічний, методичний, виховний та санітарно-гігієнічний аспект;

- організовувати професійну діяльність на уроці навчання грамоти, яка передбачає: постановку доцільної та раціональної мети і завдань навчання; мотивацію спільної діяльності вчителя і учня, діагностування, планування, прогнозування, стимулювання навчання дитини.

Інтегровані вимоги до знань і умінь з навчальних модулів.

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з 3 модулів.

У результаті засвоєння модуля № 1 «Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти. Добукварний період» студент повинен.

знати:

- наукові, психологічні і лінгвістичні засади навчання грамоти;
- принципи сучасного звукового аналітико-синтетичного методу;
- програмові вимоги добукварного періоду;
- особливості добукварного періоду навчання грамоти, його основні завдання;
- прийоми звукового аналізу і синтезу;
- зміст, структуру і методику уроків добукварного періоду.

уміти:

- виявляти ступінь готовності дітей до навчання грамоти з метою здійснення індивідуального підходу в навчанні читання, письма, розвитку мовлення;
- орієнтуватися у методах та прийомах навчання грамоти оптимально поєднуючи їх для досягнення поставленої мети у роботі з дітьми;
- будувати план-конспект уроку з навчання грамоти в добукварний період (урок читання і письма);
- використовувати ігрові ситуації у навчальному процесі з метою психологічного розвантаження першокласників на уроках;
- добирати прийоми роботи з текстом, які спрямовані на розвиток умінь аудіювання - слухання, розуміння почутого.

У результаті засвоєння модуля № 2 «Букварний період» студент повинен.

знати:

- програмові вимоги і завдання букварного періоду;
- методику подачі нової букви, а також її закріплення;
- види роботи на кожному етапі букварного періоду, методику їхнього проведення;
- структуру і методику уроків читання букварного періоду;
- структуру і методику уроків письма букварного періоду;
- методику списування вправ різного виду.

уміти:

- формувати тему і триєдину мету уроків читання і письма;
- раціонально поєднувати прийоми аналізу та синтезу відповідно до трьох етапів букварного періоду;

- використовувати допоміжний мовний матеріал для активізації словникового запасу першокласника;
- використовувати методи і прийоми роботи з розвором букваря, текстом;
- складати план-конспект уроку на опрацювання нової буквити звука (звуків), який вона позначає (читання і письмо);
- використовувати ігровий метод навчання;
- оптимально поєднувати методи і прийоми роботи для формування усвідомленого читання;
- формувати читацьку активність та мамостійність учнів.

У результаті засвоєння навчального матеріалу модуля № 3 «Післябукварний період» студент повинен.

знати:

- програмні вимоги після букварного періоду, об'єм знань, умінь і навичок, якими учні повинні оволодіти на кінець навчального року;
- структуру і методику інтегрованих років читання і письма цього періоду;
- методику перевірки і оцінювання навчальних досягнень першокласників

вміти:

будувати плани-конспекти інтегрованих уроків з навчання грамоти після букварного періоду (уроки читання і письма);

використовувати різні види діяльності з метою активізації мислення і мовлення школяра;

використовувати ігрові ситуації у навчальному процесі з метою психологічного розвантаження першокласників на уроках

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предметом курсу є формування професійних компетентностей вчителя початкових класів.

Методика навчання грамоти - це педагогічна наука про методи, прийоми і способи навчання мови у початковій школі. Вона вивчає зміст, методи та організацію занять з мови, допомагає учителеві раціоналізувати педагогічний процес так, щоб досягти високої успішності учнів з мови. Означений курс реалізується через систему лекцій, семінарських, практичних занять, педагогічну практику студентів та систему індивідуальних і самостійних робіт.

На лекціях повідомляються основні психолого-педагогічні, теоретичні положення методики навчання грамоти з опорою на результати нових наукових досліджень, а також на передовий педагогічний досвід учителів.

На практично-семінарських заняттях студенти вчаться виконувати різноманітні методичні завдання, працювати з науково-методичною та іншою професійною літературою. На цих заняттях обговорюються реферати, курсові роботи студентів, домашні і творчі завдання.

На лабораторних заняттях студенти оволодівають необхідними уміннями, які пов'язані з підготовкою і проведенням уроків, здійснюється аналіз змодельованих конспектів уроків, підбраного навчального змісту.

Лекції та інші види занять обладнані авторськими підручниками «Буквар», авт. Захарійчук М.Д, Науменко В.О.; Українська мова авт. Захарійчук М.Д.) наочними та електронними посібниками.

Курс	Напрямок, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів відповідних ECTS: 2 Модуль 2 Змістових модулів - 3 Загальна кількість годин: 108 год.	Шифр та назва галузі: 0101 «Педагогічна освіта» Шифр та назва напрямку: 6.010102 «Початкова освіта» Освітньо- кваліфікаційний рівень: «бакалавр»	Семестр: 3 Аудиторні заняття: 48 год. Із них: Лекції: 10 год. Семінарські: 10 год. Практичні: 22 год. Індивідуальна робота: 6 год. Самостійна робота: 54 год. Модульний контроль: 6 год. Вид контролю: ПМК

II. Тематичний план навчальної дисципліни

Змістовий модуль № 1									
Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти. Добукварний період									
№п/п	Назва теми	Разом	Кількість навчальних годин						
			ауд.	лекц.	сем.	практ.	інд.	срс	МКР
1	Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти. Методи навчання грамоти в історичному освітленні. Аналіз сучасного звукового аналітико-синтетичного методу	7	4	2	2			3	
2	Основні завдання розвитку мовленнєвої діяльності першокласників. Прийоми звукового аналізу й синтезу. Моделювання мовленнєвого розвитку першокласника. Визначення теми і мети уроку	10	6	2	2	2		4	
3	Основні завдання добукварного періоду	5	2		2			3	
4	Прийоми роботи з текстами нового «Букваря» (авт. Захарійчук М.Д., Науменко В.О.), які вміщені в добукварному періоді.	5	2		2			3	
5	Поняття «звук», «злиття», «склад», «слово», «речення», «текст». Наукове тлумачення умовного позначення звуків	4	2			2		2	
6	Моделювання уроку добукварного періоду. Моделювання слів. Звуковий аналіз слова	12	4			4	2	6	
	Разом за модуль №1	45	20	4	8	8	2	21	2
Змістовий модуль № 2									
Букварний період									
№п/п	Назва теми	Разом	Кількість навчальних годин						
			ауд.	лекц.	сем.	практ.	інд.	срс	МКР
1	Основні етапи букварного періоду. Структура і методика уроків на вивчення нової букви	6	4	2	2			2	

2	Прийоми роботи з ілюстративним матеріалом нового «Букваря» (авт. Захарійчук М. Д., Науменко В. О.) у букварний період	6	2			2		4	
5	Структура і методика уроків читання і письма букварного періоду	3	2			2		1	
3	Моделювання уроку на вивчення букви, яка позначає приголосний м'який та приголосний твердий звуки	8	2			2		6	
4	Моделювання уроку на вивчення літер ь, я, ю, є, ї, дж, дз, щ, апострофа	10	4			2	2	6	
Разом за модуль №2		35	14	2	2	8	2	19	2

Змістовий модуль № 3
Післябукварний період

№п/п	Назва теми	Разом	Кількість навчальних годин						
			ауд.	лекц.	сем.	практ.	інд.	срс	МКР
1	Основні завдання післябукварного періоду. Структура і методика уроків читання і письма післябукварного періоду	3	2	2				1	
2	Методика роботи з розвитку мовлення за «Українською мовою» та «Читанкою» (післябукварна частина)	8	4	2		2		4	
3	Ігрова діяльність на уроках навчання грамоти, сюжетно рольові, мовні та мовленнєві ігри	5	2			2		3	
4	Моделювання уроків читання і письма післябукварного періоду	10	4			2	2	6	
Разом за модуль №3		28	12	4	-	6	2	14	2
Всього		108	48	10	10	22	6	54	6

ІІІ. ПРОГРАМА КУРСУ «МЕТОДИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»

Змістовий модуль № 1

Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти. Добукварний період

Лекція 1.1. Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти. Методи навчання грамоти в історичному освітленні. Аналіз сучасного звукового аналітико-синтетичного методу

Основні поняття: навчання грамоти, лінгвістичні основи, психолого-педагогічні основи, методи навчання грамоти, аналітичні, синтетичні, аналітико-синтетичні методи, буквоскладальний, метод цілих слів.

Навчання грамоти – це засіб набуття дітьми перших навичок правильного читання і письма, формування їх мислення і розвиток мови.

Основні завдання: розвиток фонетико-фонематичного слуху, розвиток мовлення, формування механіки читання навички, формування каліграфічного письма.

Психолого-педагогічні основи: підбір форм, методів і видів роботи із врахуванням психологічних особливостей першокласника (мовлення, мислення, увага, уява, сприймання).

У сучасній школі навчання грамоти шестирічних першокласників здійснюється за звуковим аналітико-синтетичним методом. Цей метод ґрунтується на таких науково-методичних засадах:

1) предметом читання є позначена буквами звукова будова слова; звуки мовлення, які дитині необхідно відтворити, читаючи слово, є тими основними мовними одиницями, якими вона оперує на початковому етапі оволодіння грамотою;

2) початкові фонетичні уявлення діти мають одержувати тільки на основі спостережень за відповідними одиницями живого мовлення (звук, голосний, приголосний, склад та ін.) з належним усвідомленням їх істотних ознак;

3) початку ознайомлення дітей з буквами має передувати період практичного засвоєння звукової системи рідної мови, так званий добукварний період.

Література

Основна: 2,3,5

Додаткова: 1, 4,7

Семінарське 1.1. Методи навчання грамоти в історичному освітленні. Аналіз сучасного звукового аналітико-синтетичного методу.

Лекція 1.2. Основні завдання розвитку мовленнєвої діяльності першокласників. Прийоми звукового аналізу й синтезу. Моделювання мовленнєвого розвитку першокласника. Визначення теми і мети уроку.

Основні поняття: мовлення, мовленнєвий розвиток, завдання, активний словник, граматичний лад, зв'язне мовлення, засоби розвитку зв'язного мовлення, тема, мета, структура уроку навчання грамоти.

Розвиток мовлення розглядається як основоположний розділ Програми з навчання грамоти, що пронизує та об'єднує всю мовленнєву діяльність учнів. У Програмі окреслено основні напрями роботи з розвитку мовлення, у руслі яких має працювати вчитель:

1. Удосконалення звуковимови і культури мовлення
2. Робота над збагаченням, уточненням і активізацією словника.
3. Удосконалення граматичного ладу.
4. Розвиток зв'язного мовлення.

Мовні знання. У період навчання грамоти першокласники практично засвоюють елементарні теоретичні мовні знання та мовленнєві уявлення: перші уявлення про мовлення, його необхідність для спілкування; уявлення про виражальні засоби мови про мовлення казок, скоромовок, чистомовок, лічилок, визначення їх особливостей; уявлення про звукову систему рідної мови; складову структуру слів, наголос; уявлення про речення, його будову; уявлення про культуру мовлення; початкові уявлення про текст (усного), ознайомлення з інтонсуванням текстів; уявлення про виразність речень.

Мовленнєві уміння. Означені мовні знання є базою, на якій формуються мовленнєві уміння.

Мовленнєві уміння поділяють на дві великі групи залежно від виду мовленнєвої діяльності: рецептивні види мовленнєвої діяльності (слухання, читання) та продуктивні (говоріння, письмо).

Література

Основна: 1,2,4

Додаткова: 5,7,10

Семінарське заняття 1.2. Основні завдання розвитку мовленнєвої діяльності першокласників. Прийоми звукового аналізу і синтезу. Моделювання мовленнєвого розвитку першокласника. Визначення теми висловлювання на уроці.

Практичне заняття 1.1. Прийоми звукового аналізу й синтезу. Моделювання мовленнєвого розвитку першокласника. Визначення теми висловлювання на уроці.

Семінарське заняття 1.3. Основні завдання добукварного періоду.

Семінарське заняття 1.4. Прийоми робіт із текстами, вміщеними у нового «Букваря» (авт. Захарійчук М. Д., Науменко В. О.), які вміщені в добукварний період.

Практичне заняття 1.2. Поняття «звук», «злиття», «склад», «слово», «наголос», «речення», «текст». Наукове тлумачення умовного позначення звуків.

Практичне заняття 1.3, 1.4. Моделювання уроку добукварного періоду. Моделювання слів. Звуковий аналіз слова.

Змістовий модуль № 2

Букварний період

Лекція 2.1. Основні етапи букварного періоду. Структура і методика уроків на вивчення нової букви

Основні поняття: букварний період, етапи букварного періоду, тема, мета і структура уроку, навчальний зміст, види роботи, буквене лото, променеві таблиці, анаграми.

Завдання букварного періоду: ознайомити із літерами української абетки; розвиток зв'язного мовлення, формування навички читання, формування навички письма. Букварний період поділяється на три етапи. Основні граматичні поняття цього періоду; основні знання й уміння, які формуються протягом букварного періоду, спрямовані на формування механіки читання, а пізніше навички. Особливості роботи на першому етапі букварного періоду полягають в ознайомленні першокласників із літерами, які позначають голосні звуки, робота спрямовується на впорядкування граматичного ладу мовлення

Упорядкування граматичного ладу мовлення – одна з основних проблем сучасної методики навчання мови, оскільки відсутність належного взаємозв'язку між теоретичними знаннями і практичними мовленнєвими вміннями позначається на кількісних і якісних характеристиках мовлення, породжує різного типу мовленнєві помилки й недоліки. З метою запобігання їм, окрім опанування теорії мови, необхідне орієнтування в конкретній мовленнєвій ситуації, відповідно добір змісту та мовних засобів для вираження думки, володіння правилами мовленнєвої поведінки в різних умовах спілкування.

На другому етапі букварного періоду значна увага приділяється формуванню умінь орфоепічного читання, відповідно до норм української літературної вимови. Продовжується робота над правильним вимовлянням м'яких і твердих приголосних звуків. Відбувається знайомство із літерами, які на письмі позначають тверді і м'які звуки.

Першокласники знайомляться з буквеним позначенням звука. На уроці читання здійснюється робота із ознайомленням із друкованою літерою, закріплюються звуки, які вона позначає на письмі.

Тему уроку учитель визначає враховуючи вимоги програми, а також навчальний зміст розвороту букваря.

Визначаючи навчальну мету вчитель орієнтується на програмові вимоги, а також на інші нормативні документи.

Визначаючи виховну мету заняття вчитель повинен брати до уваги багатогранність формування особистості молодшого школяра.

Розвивальні функції уроку передбачають опанування школярами різних загальнонавчальних прийомів розумової діяльності. У першому класі загальновідомі і найпоширеніші такі типи уроків (за класифікацією В.О. Онищука): урок засвоєння нових знань, комбінований урок, урок узагальнення і систематизації нових знань та інші.

Методика проведення звукової роботи (звуки [с], [с']). Для аналізу візьмемо слова рис і рись. Послідовність роботи на уроці може бути такою:

1. Розгляд малюнка із зображенням волоті рису, називання малюнка, робота над усвідомленням лексичного значення слова рис.

2. Вимова слова рис учителем із підкресленням останнього звука: ри [ссс]; , виділення звука [с].

3. Вимова звука [с] учнями і слухання його звучання: повітря, проходячи через ротову порожнину, натрапляє на перешкоди, створені зубами та кінчиком язика: звук вимовляється з шумом.

4. Спостереження за артикуляцією звука [с]: зуби зближені, кінчик язика торкається нижніх різців.

5. Характеристика звука [с]: приголосний, твердий; встановлення способу позначення його умовним значком (фішкою).

6. Розпізнавання звука [с] серед інших у грі "Піймай звук". Учитель вимовляє кілька звуків, серед яких є потрібний [с] [у], [с], [а], [н], [с], [о], [в], [с]), учні сигналізують про наявність звука [с], сплескуючи в долоні.

7. Утвореній злиття зі звуком [с]: [є], [а] - [ш]; [с], [у] - [су]; [с], [о] - [со]; [с], [и] – [си].

8. Аналіз утворених злиттів: [са] складається зі звуків [с], [а] тощо.

Література

Основна: 2,4,6,7

Додаткова: 1,3,6,9

Семінарське заняття 2.1. Основні етапи букварного періоду. Структура і методика уроків на вивчення нової букви

Практичне заняття 2.1. Прийоми роботи з ілюстративним матеріалом нового «Букваря» (авт. Захарійчук М.Д., Науменко В. О.) у букварний період.

Практичне заняття 2.2. Структура і методика уроків читання і письма букварного періоду.

Практичне заняття 2.3. Моделювання уроку на вивчення букви, яка позначає приголосний м'який та приголосний твердий звуки.

Практичне заняття 2.4. Моделювання уроку з вивчення літер я, ю, є, ї, дж, дз, щ, апострофа.

Змістовий модуль № 3 **Післябукварний період**

Лекція 3.1. Основні завдання післябукварного періоду. Структура і методика уроків читання і письма післябукварного періоду.

Основні поняття: післябукварний період, основні завдання, інтегровані засади, тематичний підхід до навчального змісту, структура і методика уроку читання і письма.

У Державному стандарті початкової загальної освіти визначено, що навчальний предмет українська мова будується за трьома змістовими лініями: мовленнєвою, мовною, соціокультурною. Розвиток діалогічного мовлення залежить від реалізації мовленнєвої лінії, яка передбачає розвиток усного та писемного мовлення учнів та вміння користуватися мовою як засобом спілкування, впливу, пізнання. Завдяки цьому розвиваються та вдосконалюються усні види мовленнєвої діяльності (спілкування - розуміння, діалогічне та монологічне мовлення).

Цей період призначений для удосконалення уміння читати, писати, робити елементарні аналітико-синтетичні операції з одиницями різних мовних рівнів, для розвитку усного мовлення, продовжується робота над активізацією словникового запасу учнів.

Уроки читання треба тісно пов'язувати з уроками письма і навпаки. З цією метою на уроках читання вчитель повинен пропонувати учням на дошці по кілька речень рукописного тексту (відомого і невідомого), а на уроках письма практикувати списування з друкованого шрифту слів, словосполучень і речень.

На цьому етапі навчання слід добиватися від усіх учнів переходу від складового читання до читання словами.

Структура уроку післябукварного періоду більше нагадує собою урок читання. Власне, одне із завдань післябукварного періоду – підготувати учнів до роботи з читанкою та українськими мовами. Післябукварний період забезпечується підручниками «Українська мова» (авт. Захарійчук М. Д.), «Читанка» (авт. Науменко В.О.)

«Українська мова» вміщує в себе багато завдань творчого характеру (анаграми, ребуси, деформовані тексти), які сприяють розвитку уяви та стимулюють пізнавальну активність учнів.

Підручник містить сюжетні малюнки, на основі яких діти можуть скласти діалоги та розігравати їх.

Література

Основна: 3,4,5,7

Додаткова: 1,2,5,8,9,10

Лекція 3.2. Методика роботи з розвитку мовлення за підручниками «Українська мова» та «Читанка» (післябукварна частина)

Основні поняття: після букварний період; інтеграція змісту; тематичні засади; навчальний зміст; урок читання; урок письма.

Післябукварний період навчання грамоти починається з 1 квітня і забезпечується підручниками «Українська мова» (авт. М. Д. Захарійчук) та «Читанка», та зошитом з читання до підручника «Читанка» (авт. В.О. Науменко). Навчальний зміст зазначених підручників зінтегрований між собою та з риторикою. Зміст «Читанки» розв'язує завдання формування навички читання й літературного розвитку першокласників, готує дитину до читання і повноцінного сприймання різножанрових художніх творів у другому класі. Коло читання становлять літературні твори, опрацювання яких формує початкові уявлення про сучасну дитячу літературу, розкриває картину образів світу через словесно-художні засоби з врахуванням психологічних особливостей першокласників.

У зошиті до читанки на змісті поданого для читання твору розроблені завдання на формування правильності, усвідомленості, виразності читання. Завдання побудовані в цікавій формі та розділені на дві групи: одні виконуються на етапі перед читанням тексту, а інші – для визначення досягнень.

Навчальний зміст «Української мови» для першокласників спрямований на закріплення вивчених простих орфограм і готує першокласника до роботи з відповідним підручником у другому класі. У структурі уроку наявні вправи та завдання до них, які носять творчий характер. До кожного уроку додається риторичний аспект, що підсилює мовленнєву змістову лінію вивчення рідної мови.

Література

Основна: 1,4,5,7

Додаткова: 3,5,7,9,10

Практичне заняття 3.1. Методика роботи з розвитку мовлення за «Українською мовою» та «Читанкою» (післябукварна частина)

Практичне заняття 3.2. Ігрова діяльність на уроках навчання грамоти, сюжетно-рольові, мовні та мовленнєві ігри

Практичне заняття 3.3. Моделювання уроків читання і письма післябукварного періоду.

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Методика навчання української мови: навчання грамоти»

Разом: 108 год., лекції - 10 год., практичні заняття - 22 год, семінарські заняття - 10 год., індивідуальна робота - 6 год., самостійна робота - 54 год., модульний контроль - 6 год.

Модулі	Змістовий модуль № 1										Змістовий модуль № 2						Змістовий модуль № 3					Оцінювання успішності. Підсумки
Назва модуля	Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти. Добукварний період										Букварний період						Післябукварний період					
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	
Теми лекцій	Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти. Методи навчання грамоти в історичному освітленні. Аналіз сучасного звукового аналітико-синтетичного методу.		Основні завдання розвитку мовленнєвої діяльності першокласників. Прийоми звукового аналізу й синтезу. Моделювання мовленнєвого розвитку.								Основні завдання букварного періоду. Структура і методика уроків на вивчення нової букви.						Основні завдання післябукварного періоду. Структура і методика уроків читання і письма післябукварного періоду.	Методика роботи з розвитку мовлення за «Українською мовою» та «Читанкою» (післябукварна частина).				
Теми практичних та семінарських занять		Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти. Методи навчання грамоти в історичному освітленні. Аналіз сучасного звукового аналітико-синтетичного методу.		Основні завдання розвитку мовленнєвої діяльності першокласників. Прийоми звукового аналізу й синтезу. Моделювання мовленнєвого розвитку першокласника.	Основні завдання розвитку мовленнєвої діяльності першокласників. Прийоми звукового аналізу й синтезу. Моделювання мовленнєвого розвитку першокласника. Визначення теми висловлювання на уроці.	Основні завдання добукварного періоду.	Прийоми роботи з текстом нового «Букваря» (авт.: Захарійчук М. Д., Науменко В. О.), які розміщені у добукварному періоді.	Поняття «звук», «злиття», «склад», «слово», «наголос», «речення», «текст». Наукове тлумачення умовного позначення.	Моделювання уроку добукварного періоду. Моделювання слів. Звуковий період.	Моделювання уроку добукварного періоду. Моделювання слів. Звуковий період.		Основні завдання букварного періоду. Структура і методика уроків на вивчення нової букви.	Прийоми роботи з ілюстративним матеріалом нового «Букваря» (авт.: Захарійчук М. Д., Науменко В. О.) у букварний період.	Структура і методика уроків читання і письма букварного періоду.	Моделювання уроку на вивчення літер я, ю, є, і, дж, дз, ш, апострофа.	Моделювання уроку на вивчення букви, яка позначає приголосний м'який та приголосний твердий звуки.		Методика роботи з розвитку мовлення за «Українською мовою» та «Читанкою» (післябукварна частина).	Ігрова діяльність на уроках навчання грамоти, сюжетно-рольові, мовні та мовленнєві ігри.	Моделювання уроків читання і письма післябукварного періоду.		
С. р.	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	
Види п.к.	Модульна контрольна робота 1										Модульна контрольна робота 2						Модульна контрольна робота 3					
Кількість балів за модуль	Відвідування лекційних занять – 2 б.; практичних та семінарських – 8 б.; виконання семінарських та практичних занять – 80 б.; самостійна робота – 30 б.; модульна контрольна робота – 25 б. Разом: 145 б.										Відвідування лекційних занять – 1 б.; практичних та семінарських – 5 б.; виконання семінарських та практичних занять – 50 б.; самостійна робота – 25 б.; модульна контрольна робота – 25 б. Разом: 106 б.						Відвідування лекційних занять – 2 б.; практичних та семінарських – 3 б.; виконання семінарських та практичних занять – 30 б.; самостійна робота – 20 б.; модульна контрольна робота – 25 б. ІНДЗ – 30 б. Разом: 110 б.					Разом: 361 б. Коефіцієнт: 3.61

У. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль № 1

Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти. Добукварний період

Семінарське заняття 1.1

Тема. Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти. Методи навчання грамоти в історичному освітленні. Аналіз сучасного звукового аналітико-синтетичного методу.

Мета: закріпити знання студентів про історію методів навчання грамоти, сучасний звуковий аналітико-синтетичний метод.

План

1. Поняття грамоти, її значення в навчанні дітей.
2. Програмові вимоги навчання грамоти першокласників.
3. Історія методів навчання грамоти.
4. Характеристика сучасного звукового аналітико-синтетичного методу.
5. Основні періоди та етапи навчання грамоти.

Методичні рекомендації: виконуючи завдання до семінарського заняття, варто проаналізувати український та зарубіжний досвід формування навички читання та письма.

Література

Основна: 1,2,3

Додаткова: 4,5,7,9,10

Семінарське заняття 1.2

Тема. Основні завдання розвитку мовленнєвої діяльності першокласників. Прийоми звукового аналізу і синтезу. Моделювання мовленнєвого розвитку першокласника. Визначення теми і мети уроку.

Мета: закріпити знання студентів про завдання розвитку мовленнєвої діяльності першокласників.

План

1. Основні завдання розвитку мовленнєвої діяльності першокласників.
2. Методика визначення теми уроку.
3. Методика визначення триєдності мети.
4. Підбір навчального змісту відповідно до теми і мети уроку.
5. Аналіз текстів на розворотах «Букваря»

Методичні рекомендації: завдання семінарського заняття потрібно дослідити у науково-педагогічній літературі.

Література

Основна: 4,5,7

Додаткова: 2,3,4,7,9,10

Практичне заняття 1.1

Тема: Прийоми звукового аналізу й синтезу. Моделювання мовленнєвого розвитку першокласника. Визначення теми висловлювання на уроці.

Мета: формувати у студентів навичку звукового аналізу та синтезу; вміння визначати тему висловлювання на уроці.

План

1. Практичне застосування прийомів звукового аналізу.
2. Підбір видів роботи із звукового синтезу.
3. Визначення теми та мети уроку.
4. Моделювання фрагментів уроків із використання прийомів звукового аналізу і синтезу.

Методичні рекомендації: виконуючи завдання практичного заняття, варто ознайомитись з методичними рекомендаціями до визначення теми та мети уроку навчання грамоти.

Література

Основна: 1,3,5,7

Додаткова: 2,4,7,8,9,10

Семінарське заняття 1.3

Тема. Основні завдання добукварного періоду.

Мета: навчати студентів визначати та дотримуватись завдань добукварного періоду навчання грамоти; користуватись необхідними нормативними документами

План

1. Програмові вимоги уроків навчання грамоти добукварного періоду.
2. Розвиток усного і писемного мовлення першокласників у добукварному періоді навчання грамоти.
3. Розвиток мислення першокласників
4. Розвиток фонематичного слуху першокласників.
5. Особливості уроків навчання грамоти добукварного періоду.

Методичні рекомендації: виконуючи завдання семінарського заняття, варто ознайомитись із Державним стандартом загальної початкової освіти та Навчальною програмою «Українська мова. 1 клас».

Література

Основна: 1,4,5,7

Додаткова: 2,3,5,7,8,9

Семінарське заняття 1.4

Тема. Прийоми роботи з текстами нового «Букваря» (авт. Захарійчук М. Д., Науменко В. О.), які вміщені в добукварному періоді.

Мета: розвивати у студентів уміння аналізувати, систематизувати та доцільно використовувати наочність та ілюстративний матеріал підручника на уроках навчання грамоти.

План

1. Роль наочності на уроках навчання грамоти.
2. Вимоги до наочності до уроків навчання грамоти
3. Роль предметних та сюжетних малюнків у навчання першокласників.
4. Аналіз ілюстративного матеріалу «Букваря» (авт. Захарійчук М. Д., Науменко В. О.)

Методичні рекомендації: готуючись до семінару студентам варто дослідити питання використання ілюстративного матеріалу на уроках навчання грамоти у початковій школі в історичній педагогічній думці; здійснити порівняльну характеристику ілюстративного матеріалу Букварів авт. М Д Захарійчук, В. О. Науменко та М. С. Вашуленко. О. В. Вашуленко на сучасному етапі.

Література

Основна: 2,5,7

Додаткова: 3,5,8,10

Практичне заняття 1.2

Тема. Поняття «звук», «злиття», «склад», «слово», «наголос», «речення», «текст» Наукове тлумачення умовного позначення звуків.

Мета: вчити студентів методики роботи над поняттями «звук», «злиття», «склад», «слово», «наголос», «речення», «текст»

План

1. Закріплення і узагальнення теоретичних відомостей.
2. Методика визначення наголошеного звука, складу.
3. Методика моделювання слів.
4. Методика проведення звукового аналізу слова.
5. Прийоми роботи над реченням у добукварний період навчання грамоти
6. Графічні види роботи в добукварний період.
7. Робота над текстом у добукварний період.

Методичні рекомендації: виконуючи завдання практичного заняття, варто проаналізувати навчальний зміст розворотів Букваря.

Література

Основна: 1,3, 5, 6, 7

Додаткова: 2, 3, 5, 7, 8

Практичне заняття 1.3, 1.4

Тема. Моделювання уроку добукварного періоду. Моделювання слів. Звуковий аналіз слова.

Мета: вдосконалювати вміння звукового аналізу слова та моделювання слів, вчити моделюванню уроків добукварного періоду.

План

1. Види мовних розборів букварною періоду.

2. Методика проведення звуко-буквеного аналізу.
3. Опорні схеми, таблиці.
4. Письмове оформлення мовних розборів.
5. Моделювання фрагментів уроків із використанням мовних розборів.

Методичні рекомендації: виконуючи завдання практичного заняття, варто ознайомитись із вимогами до проведення мовних розборів.

Література

Основна: 1,3,4,6

Додаткова: 5,7,8,9

Змістовий модуль № 2

Букварний період

Семінарське заняття 2.1

Тема. Основні етапи букварного період. Структура і методика уроків на вивчення нової букви.

Мета: навчити студентів розробляти плани-конспекти уроків читання і письма букварного періоду

План

1. Аналіз програмових вимог навчання грамоти у букварний період.
2. Основні етапи букварного періоду.
3. Типи уроків навчання грамоти.
4. Методика визначення теми та мети уроку.
5. Аналіз структури уроку читання букварного періоду.
6. Аналіз структури уроку письма букварного періоду.

Методичні рекомендації: виконуючи завдання практичного заняття, варто ознайомитись із особливостями уроків навчання грамоти букварного періоду.

Література

Основна: 1, 2, 4, 6

Додаткова: 1, 4, 6, 7, 8

Практичне заняття 2.1

Тема. Прийоми роботи з ілюстративним матеріалом нового «Букваря» (авт. Захарійчук М. Д, Науменко В. О.) у букварний період.

Мета: вчити прийомам роботи з ілюстративним матеріалом.

План

1. Прийоми роботи з віночками предметних малюнків, які розміщені на сторінках «Букваря» (авт. М. Д. Захарійчук. В. О. Науменко).
2. Можливості сучасних ТЗН у презентації наочного матеріалу на уроках навчання грамоти.

Методичні рекомендації: виконуючи завдання практичного заняття, варто ознайомитись із методичними рекомендаціями до роботи над віночками предметних малюнків, які розміщені на сторінках «Букваря» (авт М. Д. Захарійчук. В. О. Науменко).

Література

Основна: 2,4,5,7

Додаткова: 1,5, 6

Практичне заняття 2.1

Тема. Структура і методика уроків читання і письма букварного періоду

Мета: навчити студентів розробляти плани-конспекти уроків читання і письма букварного періоду.

План

1. Підготовчі вправи до читання.
2. Аналіз видів вправ для письма в букварний період.
3. Моделювання фрагментів уроків читання і письма букварного періоду.

Методичні рекомендації: виконуючи завдання практичного заняття, варто звернути увагу на структуру уроків читання і письма букварного періоду.

Література

Основна: 1,2,4,7

Додаткова: 2,5,6,8,9

Практичне заняття 2.3

Тема. Моделювання уроку на вивчення літер я, ю, є, ї, дж, дз, щ, апострофа

Мета: ознайомити студентів з особливостями побудови уроків на вивчення літер я, ю, є, ї, дж, дз, щ, апострофа

План

1. Закріплення і узагальнення теоретичних відомостей.
2. Визначення теми та мети уроку.
3. Підбір навчального змісту відповідно теми і мети уроку.
4. Аналіз наочно-дидактичного матеріалу.
5. Аналіз видів роботи на кожному етапі уроку.
6. Моделювання фрагментів уроку.

Методичні рекомендації: виконуючи завдання практичного заняття, варто проаналізувати навчальний зміст Букваря та звернути увагу на особливості вивчення зазначених літер у Букварі.

Література

Основна: 1,2,4,5,7

Додаткова: 4,5,6,9

Практичне заняття 2.4.

Тема. Моделювання уроку на вивчення букви, яка позначає приголосний м'який та приголосний твердий звуки.

Мета: навчити студентів моделювати урок на вивчення букви, яка позначає приголосний м'який та приголосний твердий звуки.

План

1. Закріплення і узагальнення теоретичних відомостей.
2. Визначення теми та мети року
3. Підбір навчального змісту відповідно теми і мети уроку.
4. Аналіз наочно-дидактичного матеріалу.
5. Аналіз видів роботи на кожному етапі кожного етапу уроку.
6. Моделювання фрагментів уроку.

Методичні рекомендації: виконуючи завдання практичного заняття, варто звернути увагу на особливості вивчення букви, яка позначає приголосний м'який та приголосний твердий звуки.

Література

Основна: 1,3,4,5,6,7

Додаткова: 1,3,5,6,8

Змістовий модуль №3 **Післябукварний період**

Практичне заняття 3.1

Тема. Методика роботи з розвитку мовлення за «Українською мовою» та «Читанкою» (після букварна частина)

Мета: сформувати у студентів уміння працювати за розворотами підручників «Українська мова» та «Читанка» (післябукварна частина)

План

1. Структура підручників «Українська мова» та «Читанка» (післябукварна частина)
2. Інтеграція змісту підручників «Українська мова» та «Читанка» (післябукварна частина)

Методичні рекомендації: виконуючи завдання практичного заняття, варто ознайомитись з методичними рекомендаціями до роботи над зазначеними підручниками та звернути увагу на інтеграцію змісту даних підручників..

Література

Основна: 1,3,4,5,7

Додаткова: 4,5,6,9

Практичне заняття 3.2.

Тема. Ігрова діяльність на уроках навчання грамоти, сюжетно рольові, мовні та мовленнєві ігри

Мета: закріпити у студентів знання про ігри та особливості їх використання на уроках навчання грамоти

План

1. Роль гри в організації навчально-виховного процесу у початковій школі.

2. Вили ігор: навчально-педагогічна (дидактична), сюжетно-рольова, мовні та мовленнєві ігри, графічні, лексичні, рухові ігри; інтелектуальні ігри.

Методичні рекомендації: виконуючи завдання практичного заняття, варто звернути увагу на вікові особливості першокласників з метою підбору ігор саме для школярів шести-, семирічного віку.

Література

Основна: 1,2,4,6,7

Додаткова: 4,5,6,7,9

Практичне заняття 3.3

Тема. Моделювання інтегрованих уроків читання і письма післябукварного періоду

Мета: формування у студентів процесуальної готовності до проведення уроків у період навчання грамоти на інтегрованих засадах.

План

1. Дидактичні особливості інтегрованих уроків.
2. Аналіз навчального змісту розворотів підручників «Українська мова» (авт. М.Д. Захарійчук) та «Читанка» (авт. В.О. Науменко).
3. Моделювання уроків читання та письма післябукварного періоду.

Методичні рекомендації: виконуючи завдання практичного заняття, варто звернути увагу на особливості інтегрованих уроків: поєднання блоків знань з різних предметів, передумови для різнобічного розгляду певного об'єкта, поняття, явища; забезпечення наочно-дидактичним матеріалом.

Література

Основна: 2,3,4,5,6,7

Додаткова: 3,4,5,6,8,9

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль I

Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти. Добукварний період

Тема 1. Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти. Методи навчання грамоти в історичному освітленні. Аналіз сучасного звукового аналітико-синтетичного методу (3 год.)

1. Проаналізувати перший розділ посібника «Методика викладання української мови: навчальний посібник» (за ред. докт. філол. наук, проф. С. І. Дорошенка). Скласти тези до кожної теми.
2. Створити таблицю навчальних умінь першокласника.

Тема 2. Основні завдання розвитку мовленнєвої діяльності першокласників. Прийоми звукового аналізу й синтезу. Моделювання мовленнєвого розвитку першокласника. Визначення теми висловлювання на уроці (4 год.)

1. Письмово скласти перелік прийомів звукового аналізу.
2. Ознайомитись із статтею: Колесниченко В. І. Навчання грамоти – одне з головних завдань початкової школи. / В. І. Колесниченко // Початкова школа, 1994. - №4. – С. 21-25.
3. Підібрати мовний матеріал для використання прийомів звукового аналізу й синтезу.

Тема 3. Основні завдання добукварного періоду (3 год.)

1. Опрацювати директивні документи:
  - Освітня галузь «Мови і літератури» Державного стандарту початкової загальної освіти (http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/)
  - Навчальну програму з української мови 1 клас (Навчальні програми для загальноосвітніх закладів із навчанням українською мовою 1-4 класи. К.: Видавничий дім «Освіта». – 2012. - 392 с.)
2. Письмово описати структуру документів.

Тема 4. Прийоми роботи з текстом нового «Букваря» (авт. Захарійчук М. Д. , Науменко В. О.) (3 год.)

1. Проаналізувати текстовий матеріал добукварного періоду нового «Букваря» (авт. Захарійчук М. Д. , Науменко В. О.). Визначити його виховну мету.
2. Створити зразки наочності, які використовуються в добукварний період на уроках читання.

Тема 5. Поняття «звук», «злиття», «склад», «слово», «речення», «текст». Наукове тлумачення умовного позначення звуків (2 год.)

1. Проаналізувати розвороти «Букваря» (авт. авт. Захарійчук М. Д. , Науменко В. О.) і визначити види роботи, які спрямовані на формування понять «звук», «злиття», «склад», «слово», «речення», «текст».
2. Скласти план конспект теми 5, 6 із посібника Захарійчук М.Д. Методика навчання грамоти. Курс лекцій. – К.: КУ ім.Грінченка, 2005. – 70 с.

Тема 6. Моделювання уроку добукварного . Періоду. Моделювання слів. Звуковий аналіз слова (6 год.)

1. Змоделювати 10 слів (вибір власний). Зробити звуковий аналіз цих же слів.
2. Скласти план-конспект уроку читання добукварного періоду.

Змістовий модуль II

Букварний період

Тема 1. Основні етапи букварного періоду. Структура і методика уроків на вивчення нової букви(2 год.)

1. Проаналізувати розділ «Букварний період навчання грамоти» посібника «Методика викладання української мови.: навчальний посібник» (За ред. докт. філол. наук, проф. С. І. Дорошенка)
2. Скласти план-конспект, в який включити перелік завдань букварного періоду із програми середньої загальноосвітньої школи. 1 - 4 класи.
3. Проаналізувати тему 8, 9 із посібника Захарійчук М.Д. Методика навчання грамоти. Курс лекцій. – К.: КУ ім.Грінченка, 2005. – 70 с.

Тема 2. Прийоми роботи з ілюстративним матеріалом нового «Букваря» (авт. Захарійчук М. Д., Науменко В. О.) у букварний період (4 год.)

1. Створити зразки наочності, які використовуються в букварний період на уроках письма.
2. Створити зразки наочності, які використовуються у післябукварному періоді
3. Проаналізувати ілюстративний матеріал підручників «Буквар» (авт.. Захарійчук М. Д., Науменко В. О.) та «Буквар» (авт. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В.) та систематизувати його відповідно до тематики.
4. Зробити порівняльний аналіз ілюстративного матеріалу підручників «Буквар» підручників «Буквар» (авт.. Захарійчук М. Д., Науменко В. О.) та «Буквар» (авт. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В.).

Тема 3. Структура і методика уроків читання і письма букварного періоду. (1 год.)

1. Скласти план-конспект вимог до сучасного уроку (Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : Підручник для студентів пед. фак. – К.: Абрис, 1997. – 416 с.)

Тема 4. Моделювання уроку на вивчення нової букви, яка позначає приголосний твердий та приголосний м'який звуки (6 год.)

1. Проаналізувати структуру запропонованих розроблених уроків у посібнику «Уроки навчання грамоти» (авт. М. С. Вашуленко).
2. Скласти план-конспект уроку читання на вивчення букви, яка позначає приголосний твердий та приголосний м'який звуки (за власним вибором).

Тема 5. Структура і методика уроків на вивчення ь, я, ю, є, ї; дж, дз, щ, апострофа (6 год.).

1. Скласти план-конспект уроку читання на вивчення ь, я, ю, є, ї; дж, дз.

Змістовий модуль III

Післябукварний період

Тема 1. Основні завдання післябукварного періоду. Структура і методика уроків читання післябукварного періоду.(1 год.)

1. Скласти план-конспект, в який включити перелік завдань післябукварного періоду із програми середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи.

Тема 2. Дидактичні можливості розворотів підручників «Українська мова» та «Читанка» (післябукварна частина) у роботі над текстом (4 год.)

1. Проаналізувати вимоги до сучасного уроку (Савченко О.Я. Урок у початкових класах. - К. : Освіта, 1993. – 224 с.) (1 год.)

2. Скласти план-конспект, в який включити перелік завдань післябукварного періоду із програми середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. (1 год.)

3. Проаналізувати структуру запропонованих розроблених уроків у посібнику «Уроки навчання грамоти» (авт. М.С. Вашпуленко) (1 год.)

4. Проаналізувати навчальний зміст уроків письма за сторінками зошита з друкованою основою (авт. Захарійчук М.Д.) (1 год.)

Тема 3. Ігрова діяльність на уроках навчання грамоти, сюжетно-рольові, мовні та мовленєві ігри. (3 год.)

1. На основі опрацьованої літератури розкрити види ситуативних ігор, структуру дидактичних ігор. (Курач Л., Прищепа О. Ситуативні ролі - позитивний фактор розвитку діалогічного мовлення учнів початкових класів / Л. Курач, О. Прищепа // Поч. шк. - №10. - 2005. - С. 30 - 33.).

2. Змодельовати урок навчання грамоти із використанням мовних та мовленєвих ігор.

3. Дібрати види роботи, у процесі яких можна використовувати Smart-дошку. на основі опрацьованої роботи (Сопитер Д. Дети и компьютеры: Настольная книга для родителей / Д. Сопитер. - М.: Бинои, 1996 – 112 с.)

4. Створити систему ситуативних ігор, які можна використовувати на уроках читання.

Тема 4. Моделювання інтегрованих уроків читання і письма післябукварного періоду (6 год)

1. Розробити план-конспект інтегрованого уроку читання або письма післябукварного періоду

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль №1 ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ І ЛІНГВІСТИЧНІ ОСНОВИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ГРАМОТИ. ДОБУКВАРНИЙ ПЕРІОД			
Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти. Методи навчання грамоти в історичному освітленні. Аналіз сучасного звукового аналітико-синтетичного методу.	Семінарське шимі і я	5	
Основні завдання розвитку мовленнєвої діяльності першокласників. Прийоми звуковою аналізу й синтезу. Моделювання мовленнєвого розвитку першокласника. Визначення теми висловлювання на уроці	Семінарське заняття, практичне заняття	5	
Основні завдання добукварного періоду	Семінарське заняття	5	
Прийоми роботи з ілюстративним матеріалом нового «Букваря» (авт. Захарійчук М.Д., НауменкоВ.О.)	Семінарське заняття	5	
Поняття «звук», «злиття», «склад», «слово»,«речення», «текст». Наукове тлумачення умовного позначення звуків	Практичне заняття	5	
Моделювання уроку добукварного періоду. Моделювання слів. Звуковий аналіз слова	Практичне, індивідуальне заняття	5	
Усього за 1 модулем	30		
Змістовий модуль №2 БУКВАРНИЙ ПЕРІОД			
Основні завдання букварного періоду. Структура і методика уроків на вивчення нової букви	Семінарське заняття		
Прийоми роботи з ілюстративним матеріалом нового «Букваря» (авт. Захарійчук М.Д., Науменко В.О.) у букварний період	Практичне заняття		
Структура і методика уроків читання і письма букварного періоду	Практичне заняття		
Моделювання уроку на вивчення букви, яка позначає приголосний м'який та приголосний твердий звуки	Практичне заняття		

Моделювання уроку на вивчення літер ь, я, дж, дз, щ, апострофа	Практичне, індивідуальне заняття		
Усього за 2 модулем	25		
Змістовий модуль № 3 ПІСЛЯБУКВАРНИЙ ПЕРІОД			
Основні завдання післябукварного періоду. Структура і методика уроків читання і письма післябукварного періоду	Практичне заняття	5	
Дидактичні можливості розворотів підручників «Українська мова» та «Читанка» (післябукварна частина) у роботі над текстом	Практичне заняття	5	
Ігрова діяльність на уроках навчання грамоти, сюжетно рольові, мовні та мовленнєві ігри	Практичне заняття	5	
Моделювання інтегрованих уроків читання і письма післябукварного періоду	Практичне, індивідуальне заняття	5	
Усього за 3 модулем	20		
Разом: 54 год	Разом: 75 балів		

VII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА (навчальний проект)

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу з навчальної дисципліни «Методика навчання грамоти».

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Методика навчання грамоти» – це вид навчально-методичної творчої роботи бакалавра, яка містить результати навчальної, пошукової та творчої роботи і відображає певний рівень сформованості професійних компетентностей.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична, практична і пошукова робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять, а також є результатом самостійного пошуку, яка охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Таблиця 7.1

Критерії оцінювання ІНДЗ
(індивідуальні завдання виконані у вигляді розробки уроків та навчально-методичного дослідження оцінюються за відповідними критеріями)

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Бали
1	Розуміння. мети, завдань роботи;	2
2	Відповідність змісту ІНДЗ завданням.	5
3	Творчий підхід у процесі підбору дидактичного змісту	5
4	Використання новітніх технологій	5
5	Підбір матеріалів ППД	3
6	Збереження принципу науковості	3
7	Доцільне використання ігор та ігрових ситуацій	3
8	Якісне технічне виконання робіт	2
9	Своєчасність подання звітних матеріалів	2
	Разом	30

Шкала оцінювання ІНДЗ

(індивідуальні завдання виконані у вигляді розробки уроків та навчально-методичного дослідження оцінюються за відповідною шкалою)

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	25-31	Відмінно
Достатній	20-25	Добре
Середній	20-15	Задовільно
Низький	менше 15	Незадовільно

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення спеціалістів із дисципліни «Методика навчання грамоти» оцінюється за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (5-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 8.1, табл. 8.2.

Таблиця 8.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ з/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1	Відвідування лекційних, практичних та семінарських занять	21
2	Робота на семінарських заняттях	50
3	Робота на практичних заняттях	110
4	Модульні контрольні роботи (1, 2, 3)	75
5	Самостійна робота	75
6	Індивідуальна навчально-дослідницька робота	30
Підсумковий рейтинговий бал		361

$$361 : 100 = 3,61 \text{ (коефіцієнт)}$$

Таблиця 8.2.

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1 – 34	«незадовільно» (з обов'язковим повторним курсом)	F
35 – 59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX
60 – 74	«задовільно»	ED
75 – 89	«добре»	CB
90 – 100	«відмінно»	A

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень спеціалістів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в повному обсязі, вміння творчо виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у процесі розробки уроків, підборі навчального змісту, використанні новітніх технологій.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, якісне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, проявляє творчий підхід у процесі моделювання уроків, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань, однак у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; наявні суттєві помилки у виконанні практичних завдань, зокрема, моделюванні уроків, разом з тим студент спроможний усунути недоліки при допомозі викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

У процесі оцінювання навчальних досягнень бакалаври застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

ІХ. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- **Словесні:** лекція (традиційна, проблемна, комбінована) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- **Наочні:** спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- **Практичні:** вправи, моделювання фрагментів та цілісних уроків, виготовлення наочних посібників.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю);
- ✓ завдання для ректорського контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Методика навчання грамоти»;
- ✓ Відеозаписи уроків;
- ✓ Набір дидактичного матеріалу для проведення практичних занять.

XI.ЗАЛКОВІ ПИТАННЯ ДО КУРСУ

1. Особливості мовлення шестилітнього першокласника.
2. Види мовлення. Методика розвитку монологічного мовлення.
3. Типи діалогічного мовлення. Засоби розвитку діалогічного мовлення.
4. Якості усвідомленого читання. Їх характеристика.
5. Види робіт, які сприяють розвитку усвідомленого читання. Методика роботи із малюнковими текстами.
6. Психолого-педагогічні основи формування усвідомленого списування.
7. Фізіологічні та гігієнічні основи усвідомленого списування.
8. Види підготовчих вправ до письма. Методика проведення пальчикових вправ.
9. Ігрова діяльність на уроках навчання грамоти.
10. Методика проведення мовних ігор.
11. Методика проведення мовленнєвих ігор.
12. Методика проведення сюжетно-рольових ігор.
13. Аналіз навчального змісту уроків читання.
14. Аналіз навчального змісту уроків письма.
15. Диференційовані підходи у процесі навчання грамоти.
16. Функції педагогічної гри.
17. Робота над словом на новому змісті Букваря.
18. Риторичний аспект навчання грамоти на новому змісті «Української мови. 1 клас».
19. Розвиток мовленнєвої діяльності (букварний період).
20. Структура та зміст програми з навчання грамоти.
21. Аналіз завдань змістових ліній програм з навчання грамоти.
22. Аналіз загальнонавчальних умінь і навичок, які формуються в період грамоти.
23. Аналіз програмових вимог навчання грамоти (добукварний, букварний та післябукварний період).
24. Розвиток мовленнєвої діяльності першокласників. (Добукварний, букварний та післябукварний).
25. Формування і розвиток умінь читати (добукварний, букварний та післябукварний період) (програмові вимоги).
26. Формування і розвиток умінь письма (програмові вимоги добукварний, букварний та післябукварний періоду).
27. Робота з текстом у добукварний період
28. Основні періоди навчання грамоти. Аналіз завдань добукварного періоду на новому навчальному змісті.
29. Основні періоди навчання грамоти. Аналіз завдань букварного періоду на новому навчальному змісті.
30. Основні періоди навчання грамоти. Аналіз завдань післябукварного періоду на новому навчальному змісті.
31. Ознайомлення із поняттям «звук», «злиття». Умовне позначення звуків.
32. Систематичний підхід до моделювання слів.
33. Графічні види роботи у добукварний період навчання грамоти.

34. Прийоми звукового аналізу.
35. Прийоми формування і розвитку фонетичного слуху першокласника.
36. Прийоми синтезу (за сторінками) нового «Букваря».
37. Види роботи на сторінках нового «Букваря».
38. Особливості структури і методики уроків добукварного періоду (урок читання).
39. Методика роботи над предметним малюнком (добукварний період).
40. Методика роботи над сюжетним малюнком. Складання тексту (добукварний період).
41. Характеристика дидактичного матеріалу, засобів унаочнення уроків добукварного періоду. Методика їх використання.
42. Особливості структури і методики уроків добукварного періоду (урок письма).
43. Аналіток-синтетичні види діяльності в добукварний період.
44. Розвиток умінь здійснення мовних аналізів (добукварний, букварний періоди).
45. Етапи букварного періоду. Особливості першого етапу.
46. Аналіз змісту розворотів нового Букваря (добукварний період).
47. Аналіз змісту розворотів нового Букваря (букварний період).
48. Аналіз змісту розворотів «Українська мова. 1 клас» (авт. М.Д. Захарійчук) та «Читанка. 1 клас» (авт. В.О. Науменко) (післябукварний період).
49. Види аналітико-синтетичних вправ на другому етапі букварного періоду. Методика їхнього проведення.
50. Визначення теми та мети уроків навчання грамоти (добукварний, букварний та післябукварний період).
51. Аналіз основних структурних елементів комбінованого уроку навчання грамоти.
52. Методика проведення звуко-буквеного розбору.
53. Структура і методика уроків на вивчення букви, яка позначає голосний звук.
54. Структура і методика уроків на вивчення букви, яка позначає приголосні звуки [П і П'].
55. Особливості методики і структури уроків на вивчення букви я. Звуко-буквені співставлення.
56. Особливості методики і структури уроків на вивчення букви ю. Звуко-буквені співставлення.
57. Особливості методики і структури уроків на вивчення букви є. Звуко-буквені співставлення.
58. Особливості методик і структури уроків на вивчення букви ї Звуко-буквені співставлення.
59. Особливості методики і структури уроків на вивчення апострофа.
60. Особливості методики і структури уроків на вивчення м'якого знака.
61. Особливості методики і структури уроків на вивчення буквосполучення [дз], [дз']. Звуко-буквені співставлення.
62. Інтеграція на уроках навчання грамоти.
63. Прийоми роботи над текстом. Види читання.

64. Підготовчі види роботи до сприймання тексту.
65. Методика читання тексту. Види читання, які використовуються з метою закріплення.
66. Методика роботи над засвоєнням тексту.
67. Особливості уроків української мови післябукварного періоду.
68. Текстоцентричні технології на уроках навчання грамоти.
69. Методика пропедевтичного вивчення частин мови та їх граматичних ознак.

XII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Вашуленко М. С. Буквар : підруч. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М. С. Вашуленко, О. В. Вашуленко. – К. : Освіта, 2012. – 152 с.
2. Захарійчук М. Д. Буквар: підруч. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М. Д. Захарійчук, В. О. Науменко. – К. : Грамота, 2012. – 176 с.
3. Захарійчук М. Д. Українська мова. 1 клас: післябукварна частина: навч. посіб. / М. Д. Захарійчук. – К. : Грамота, 2014.
4. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за наук. ред. М. С. Вашуленка. – К. : Літера ЛТД, 2010. -364 с.
5. Навчальні програми для загальноосвітніх закладів із навчанням українською мовою. 1 – 4 класи. К. : Видавничий дім «Освіта». – 2012. – 392 с.
6. Науменко В. О. Читанка. 1 клас : післябукварна частина : навч. посіб. / В. О. Науменко. – К. : Грамота, 2012. – 96 с.
7. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручник для студентів пед. фак. / О. Я. Савченко. – К. : Грамота, 2012, - 504 с.

Додаткова

1. Глазова О. Навчання діалогічного мовлення / О. Глазова // Дивослово. - №1. – 2003. – С. 31 – 32.
2. Гудзик І. П. Аудіювання українською мовою : посіб. / І. П. Гудзик. – К.: Педагогічна думка, 2003. – 144 с.
3. Дубовик С. Г. Розвиток діалогічного мовлення школярів на уроках української мови / С. Г. Дубовик // Поч. шк. – 2002. - №7. – С. 19-21.
4. Курач Л. Ситуативні ролі – позитивний фактор розвитку діалогічного мовлення учнів початкових класів/ Л. Курач, О. Прищепа//Поч. шк. -№10.–2005.–С. 30–33.
5. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти / Наказ МОН молодьспорт №329 від 13.04.11 року.- Режим доступу: // http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/18438/
6. Методика викладання української мови : навч. посібник / С. І. Дорошенко, М. С. Вашуленко, О. І. Мельничайко та ін.; за ред. С. І. Дорошенка. – 2-е вид., перероб. і допов. – К. : Вища шк.,1992. – 398 с.
7. Науменко В. Навчаємо розуміти художнє слово / В. Науменко //Шкільний бібліотечно-інформаційний центр – 2012. - №3. – С. 99.
8. Науменко В. О. Читанка. 1 клас: післябукварна частина : навч. посіб / В. О Науменко – К.: Грамота, 2012. – 96 с.
9. Національна доктрина розвитку освіти / Затверджено Указом Президента України від 17.04.2002. № 347 / 2002 // Освіта України. - № 33 за 23 квітня 2002 р.
10. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю / В. О.Сухомлинський .- К. : Рад.шк., 1984. – 254 с.